

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANUL LIX.

„Gazeta” ieșe în săptămână.

Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
N-rii de Duminică 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Duminică 8 franci.
Se primumă la toate oficiile poștale din țară și din afară și la ad. colectorilor.

Abonamentul pentru Brașov
Administrațiunea, piața mare, Târgul Inului Nr. 30 etajul I.: pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 cr. Cu dusul în casă: Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. Un exemplar 5 cr. v. a. sau 10 bani. Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 252.

Brașov, Vineri 15 (27) Noemvrie

1896.

Noua ediție.

Eri s'a întrunit pentru prima dată noua cameră unghurească. Ea se poate caracteriza cu cuvintele: nevoia veche în ediție nouă.

Cu câți-va ani înainte, erau Szary și Wekerle, cari țineau frânele parlamentului. Astăzi le ține în mână Andru și Inceput, ca un triumfator, fostul fișpan dela Deș și Bistrița. El privește suridând la numele ceață de mameluși, ce-l încunșură adî, grație banilor, ce i-a primit dela Jidani de dincoace și de dincolo de Laita, și regimentelor de soldați împărătești, ce i-le-a pus la dispoziția ministrul comun de război, ca să se potă să facă alegerile, cum i se cerea, în puterea angajamentelor, ce a trebuit să le ia înainte față cu Austriacii cu privire la reînnoirea pactului dualist.

Scim deja, cum se vor grupa diferitele partide și fracțiuni în noua cameră. Trei părți din numărul deputaților vor forma viitoarea falangă guvernului. Opoziția intră foarte slabă la număr în dietă. Ca o nouă însemnată aparițiune vedem reprezentată în șirurile opoziției partidul așa zisă populară, și o vedem reprezentată într'un număr considerabil.

Pentru întâia-ori se prezintă în cameră o partidă, ce s'a înființat și zicând pe base confesionale și care și-a pus ca țintă combaterea guvernului și a politicii lui numai numai din punctul de vedere al intereselor catolicismului.

După isprăvile electorale ale guvernului Banffy la Neutra și Bistrița, nu credea nimenea, că această partidă, grupată sub devisa creștinismului, va ajunge să aibă 21 de deputați în noua cameră. Dér s'a întâmplat și acesta, cu toate că Banffy a lăsat nici un mijloc neîntrebuinat spre a nimici în germene formarea acestei partide.

Nu mai pôte fi îndoelă, că aparițiunea majorității covârșitoare a lui Banffy și a celor 21 de deputați ai partidei populare maghiare va inaugura o schimbare nu neînsemnată în mersul așa numitei politice naționale maghiare tradiționale.

Până acuma toate partidele maghiare păreau a fi legate prin această politică tradițională. Astăzi situațiunea parlamentară se caracterizează de-o parte prin slăbirea elementelor dușmane pactului, de altă parte prin inaugurarea unei lupte fățișe și sistematice în sinul camerei contra liberalismului clicei domnitoare jidano-maghiare.

În anii trecuți păreau, că se înfățesc inimizii pactului cu Austria, ér în cameră nimeni nu se opunea fățiș falsului liberalism domnitor. Acum de-odată pactul și-a câștigat amici mai mulți, ér liberalismul jidano-maghiar și-a dobândit inimizii, cari nu sunt nicidecum de desprețuit.

Ce va eși de aici nu se pôte încă ști. Un lucru numai se prevede: Arapul Banffy, înainte de-a se duce, are să-și facă datoria, și acesta este votarea noului pact economic cu Austria și mulțumirea Austriacilor printr'o urcare, de-ocamdată încă pôte moderată, a cvotei.

Se 'nțelege, că-i veni bine la socotelă norocosului ministru-președinte, că deja în ședința primă de eri prietenii se înmărturisii de partidă kossuthistă i-au dat privilegiul să se fălască puțin cu naționalismul înaintea opiniunii publice maghiare și tot-odată să se recomande și grației celor dela Vinea, luând în apărare față cu opoziția stégul negrugalben, ce fălăe pe castelul din Buda.

Dér, cum am zis, va ave Banffy icî-colo și bucuriile lui până ce-și va împlini angajamentele, ér după aceea va puté merge.

Sașii protegiați. Sub titlul acesta „Magyarország” de Mercuri revine asupra cestiunii ocupării postului de notar public regesc în Brașov, vacant dela mórtea notarului Iosif Maager încóce. Spune că, după cum îi scrie corespondentul său din Brașov, Banffy la cererea Sașilor, cari au pactat cu el, a promis acest post deputatului guvernamental Carol Schnell, ales pe baza programului popular sășesc dela 1890. Maghiarii din Brașov, — zice corespondentul numitei foi — sunt foarte nemulțumiți din cauza acesta, „fiind-că guvernul de decî de ani încóce numesce necurmat notari publici regesci Valahi și Sași și pe Maghiarii îi delătură în mod demonstrativ”. (Noi scim că până acuma numai un Român și un Sas a fost numit după legea cea nouă. — Red.) Tot asemenea, zice, fac firește și Sașii pactanți, „cari de pretutindeni îi scot pe Maghiarii și cu toate că aceștia constituie a treia parte din populațiune, încă nici la oficiile orașenesci nu lasă să între Maghiarii”. „Acum Maghiarii asuprași plănuesc, ca în cazul când ar fi numit Carol Schnell în postul de notar public la noua alegere de deputat, ce se va face, ei să pună un candidat de deputat opozițional”. — Etă până unde merge prietenia și alianța saso-maghiară, care a fost numai de curând reînnoită și consfințită la pîrjoarele statului lui Avrad de pe Tâmpa.

Și în Orăștia a fost oprită serbarea lui Roth de către căpitanul poliției de acolo. Acesta în motivarea sa nu prezintă pe Roth ca trădător de patriă cum a făcut-o căpitanul ungar dela Bistrița, ci s'a mărginit numai a zice, că „serbarea din cestiune o consideră ca aptă de-a turbura raporturile amiceabile și înțelegerea pacifică între diferitele naționalități ale Orăștiei, și că vede intrînsa isvorul unor neplăcute consecențe”. Va să zică, éráși altă nuanță ceva mai moderată de oprire.

Croații în contra Ungurilor.

În ședința dela 24 Nov. a dietei croate s'au ridicat éráși câte-va voci foarte energice în contra șovinismului unghuresc. A vorbit deputatul Frank, care pro-

testă contra modului, cum scriu foile unghuresci despre poporul croat, pe care caută la totă ocașiunea, să-l prezente astfel, ca și cum el ar fi un amic al ideii de stat maghiar. Acesta nu este așa. Dovadă alegerea de deputat a lui Beslics, care tocmai fiind-că e cunoscut ca amic al Ungurilor, n'a putut dobândi voturile alegătorilor croați independenți, ci a fost ales numai și numai prin procederea volnică și ilegală a organelor oficiale. În Croația, continuă vorbitorul, de 800 de ani decurge lupta între curentul funcționarilor, cari sunt esecutorii ordinelor celor de sus, și între curentul poporului, care reprezintă ideile naționale. Cest din urmă, ce-i drept, a fost de multe-ori învins din cauza apatiei sale, dér pentru aceea încă totuși trăiesce.

Se facură după acesta două interpelelațiuni: una din partea deputatului Amrus, care întreabă pe Banul croat, pentru-ce regimentele croate sunt numite în șematismul militar *regimente unghuresci*? Și pentru-ce literele inițiale ale monarhului, ce se află pe chipiurile honveților croați nu corespunde firei limbei croate? (Adecă pentru-ce cifra „1” este pusă înaintea inițialelor și nu înderétel lor?)

A doua interpelația, adresată de deputatul Frank, este următoarea:

„Avînd în vedere, că prin art. VII din 1896 legislațiunea comună înarticulază în lege amintirea aniversării fondării de-o mii de ani a statului ungar, care se decretază a ave valóre și pentru Croația; avînd în vedere, că articolul de lege VII privitor la monumentele milenare prescrie, ca aceste monumente să se ridice în 7 puncte diferite ale țerei și că, ca unul dintre aceste puncte, este numit și Semlinul; avînd în vedere, că legea ordonă mai departe, ca în diferitele ținuturi ale țerei să se ridice museuri și șóole populare de stat, cari sunt a se ridica din budgetul comun, la care contribuie și Croația; avînd în vedere, că pe monumentul milenar dela Semlin se află statua *Hungaria*, ca o personificare a patriei, avînd în vedere, că ministrul cu ocașiunea de șóelirei statuei a vorbit în limba maghiară; avînd în vedere, că toate acestea vatêmă dreptul public al

FOILETONUL „GAZ. TRANS.”

„Cartea neagră”.

Unde dai și unde crepă.
Prov. român.

„Cartea neagră” (A „fekete könyv”), publicată de br. Stefan Kemény junior în 1849, publicată de Hentler Jozsef în numărul 1-131 din Mai 1895 ai lui „Magyarország” din Budapesta.

De Axentie Severu.
(Urmare).

Mai departe sub titlul „Măcelărirea Dobi și a lui Bányai”, căci aveau parte în regulă dela Wardener, ne arată cum Banffy, cum aceștia, venind în Brașov pe la finitul anului la „Buzás-Bot”, care e situată aprópe de Blășiu, abia au ajuns acolo și îndată îi duseră la popa și, în mânia pașapórtelor și a „salvoconductus”-ului, ce aveau, îi măcelăru înaintea porții preotului și în prezența Uogașii principali au fost: Nicolae Adam, Opuian Iuon și Adam, pe care nu-i sciu numi. Acești nenorociți au

fost fără arme și Bányai încă și adî e schilav (nyomorék).

În urmă trebuie să amintesc, că fratele ucigătorului Nicolae lui Adam acum, în 1850, e funcționar c. r. Cercetarea, dér ar curge cu greu, Popa însă, Iosif Adam și Nicolae lui Adam, au căpătat cavaleriă și Crucea pentru merite, în loc de a fi fost pedepsiți*).

„Siralmas elpusztulása az abrud-bányai lakosoknak, és több szomszédos bányavárosokból oda menekülteknek 1848 Majus havában”.

Am scris anume acest titlu în limba, în care a fost tradus din originalul nemțesc, ca să potă orî-cine judeca, cu câtă ușurință și fără de genă scriu Maghiarii istoria.

Autorul „Cărții negre”, îndată după ce pune în titlu data de 1848 Maiu, când adecă s'ar fi întemplat pustiirea Abrudului, scrie, că în Iunie 1848 prin legea dietei întărită de principele Ferdinand al cinci-

*) Cum se potrivește anul 1855, de mai sus și 1850, din acest loc cu „iratott 1849” Cruce și cavaleriile s'au dat în 1850, nu în 49 — Aut.

lea (?) s'au șters jobăgia, și că Românii în loc de a fi mulțamitori nobilimei pentru acesta, au început a se purta rău, fiind sumuțați dela Blășiu. Mai ales Muntenii — continuă autorul „Cărții negre”, se purtară așa de rău, încât Guberniul pentru ca să prevină certe mai mari, a fost nevoit a trimite o comisiune la Abrud, cu putere militară. Acesta îndată s'au convins, că locuitorii sunt sumuțați de turburătorii (buitogatok), cari i-au amețit spunându-le, că și pădurile li-se vor da.

Comisiunea a tratat poporul cu cruțare, nu a aplicat bătăi, ci lăsând lucrul într'atât s'a mulțamit să prindă și aducă la Aiud în prinsóre preventivă pe Balintu Samuel*), care a devenit vestit prin masacrarea atătór femei și copii și pe care după puțin timp îl lăsară din Aiud, nu din lipsa probelor, pentru-că seblătécia și pornirile cele rele ale acestui om erau cunoscute, ci numai din îndurare îl eliberară.

*) Ce păcat a descrie cine-va faptele unui om așa de „cu colóre neagră”, și a nu-i cunoște nici numele. Să credeți, că precum e fals numele așa sunt false și cele ce le scrie baronul — Aut.

Fiă-mi iertat a semna, că Guberniul c. r. pe acest réu făcător nu numai l'a împărțit din cele 24 mii fl., cari în 1852 s'a împărțit între conducătorii români, ci l'a și decorat. Iși pôte cineva închipui, cu ce sentimente amare vor fi văduț puținii Maghiari, cari au mai rămas în Abrud și Auraria, pe acest criminal decorat, care se laudă: „Io me laud dupe Dumne „dicu sitentu che nime nu e murit, atăta unghurii ca tiar jo” — dér la obiect.

În 20 Octomvrie 1848 s'a lătit fama, că Iancu, vrînd să méréga la Blășiu, are să trecă cu óstea lui prin Abrud, Abrudani, decî, au trimis la Iancu pe Boér János, Gulutz Simeon¹⁾ și încă pe un al treilea ca să înduplece să-și ducă corpurile de lănceri pe altă cale. Trimișii s'au reîntors cu scirea îmbucurătoare, că Iancu e aplecat a-și alege altă cale, dér cu condi-

**) Vre să zică: „Eu mă laud după Dumneșeu Sântul, nimeni n'a omorit atăția Ungurii căți eu”. — Aut.

¹⁾ Nu Gulutz, nemernicule, ci Șuluțiu Simeon, care a dat masă și lui Dragoșiu. — Aut.

Foulard-Seide 60 kr.

bis fl. 3.35 p. Met. — japaneŝke, chineŝke etc. in den neusten Dessins und Farben, sowie schwarze, weiße und farbige Henneberg-Seide von 35 fr. bis fl. 14.65 p. Met. — glatt, gestreift, farriert, gemustert, Damaste etc. (ca 240 versch. Qual. und 2000 verschid. Farben, Dessins etc.). Porto- und steuerfrei ins Haus. — Muster umgehend. Doppelpost Briefporto nach der Schweiz.

Seiden-Fabriken G. Henneberg (k. u. k. Hoff.), Zürich.

Cursul la bursa din Viena.

Din 25 Noemvre 1896.

Table with exchange rates for various goods and currencies including gold, silver, and various bonds.

Table with exchange rates for London, Paris, and other international locations.

De recomandat la Cluburi de popice

„Popicarie de erna“ „La Ursu negru“.

Subscrisul cu tota onorea invitata On. public asigurand, ca isi va da tota silinta a multumi pe ospeti in tote privintele.

Cu deosebita stimă:

Mihael Schuller, restaurateur.

1113,2-2.

Anunțuri (insertiuni și reclame)

Suntă a se adresa subscrisei administratiunii. In casul publicării unui ananțiu mai mult de odată se face scădemânt, care crește cu cât publicarea se face mai de multe ori.

Admi. istr. „Gazeta Trans.“

Cursul pietei Brașov.

Din 26 Noemvre 1896.

Table with market prices for various goods like flour, oil, and other commodities.

Praturile-Seidlitz ale lui Moll

Veritabile numai, decă fiecare cutiă este provădută cu marea de apărare a lui A. Moll și cu subscrierea sa.

Prin efectul de leuire durabilă al Praturilor-Seidlitz de A. Moll in contra greutăților celor mai cerbicioși la stomach și pânțee, in contra cărcelor și acrelei la stomach, constipațiunii cronice, suferinței de ficat, congestiunii de sânge, haemorhoidelor și a celor mai diferite hôle femeesce a luat acest medicament de casă o răspândire, ce crește meru de mai multe decenii încôce.

Falsificațiunile se vor urmări pe cale judecătorească.

Franzbranntwein și sare a lui Moll.

Veritabilu numai, decă fiecare sticlă este provădută cu marca de scutire și cu plumbul lui A. Moll.

Franzbranntwein-ul și sarea este forte bine cunoscută ca un remediu popular cu deosebite prin tras (frotat) alină durerile de soldină și reumatism și a altor urmări de recelă. Prețul unei sticle-originale plumbate 90 cr.

Apa de gură-Salicyl a lui Moll.

(Pe baza de natron Acid-salicilic)

La întrebuințarea dănilică, cu deosebire importantă pentru copii de ori-ce etate și adulți, asigură această apă de gură conservarea sănătôsă și mai departe a dinților. Prețul sticlei provădute cu marca de apărare a lui A. Moll 60 cr.

Trimiterea principală prin

Farmacistu A. MOLL,

c. și r. furnisor al curții imperiale Viena, Tuchlauben 9

Comande din provinciă se efectuează dănilic prin rambursă postală.

La deposite se se ceră anumit preparatele provădute cu isclătura și marca de apărare a lui A. MOLL.

Deposite in Brașov: la d-nii farmaciști Ferd. Jekelius, Victor Roth, Franz Kellemen și Ed. Kugler, engros la D. Eremia Nepoții, J. L. & A. Hesshaimer, Teutsch & Tartler, Fritz Geisberger.

Mersul trenurilor

pe liniile orientale ale căii ferate de stat r. u. valabil din 1 Oct. 1896.

Budapesta — Predeal

Large railway schedule table for the Budapest - Predeal route, listing various train types and their arrival/departure times.

Cucerdea — Oșorheiu — Regh.-săsesc.

Railway schedule table for the Cucerdea - Oșorheiu - Regh.-săsesc route.

Ghiriș — Turda

Railway schedule table for the Ghiriș - Turda route.

Copșa-mică — Sibiu — Avrig — Făgăraș

Railway schedule table for the Copșa-mică - Sibiu - Avrig - Făgăraș route.

Simeria (Piski) — Hunedóra

Railway schedule table for the Simeria - Hunedóra route.

Brașov — Zărnești

Railway schedule table for the Brașov - Zărnești route.

Mureș-Ludoș — Bistrița

Railway schedule table for the Mureș-Ludoș - Bistrița route.

Arad — Timișóra

Railway schedule table for the Arad - Timișóra route.

Sibiu — Cisnădie.

Railway schedule table for the Sibiu - Cisnădie route.

Sighișóra — Odorheiu-săcuesc.

Railway schedule table for the Sighișóra - Odorheiu-săcuesc route.

Notă: Orele însemnate in stânga stațiilor sunt a se ceti de sus in jos, cele însemnate in drăpta de jos in sus. — Numerii încuadrați cu linii mai negre însemnăză orele de nopțe.